

Andrzej Tomaszek

Naczelna Rada Adwokacka wobec prowokacji bydgoskiej w 1981 roku

Sympatyczna oprawa odbywającego się w czerwcu Krajowego Zjazdu Adwokatury w słonecznej i pogodnej Bydgoszczy przywołała mi wspomnienie o tzw. prowokacji bydgoskiej – dramatycznym wydarzeniu sprzed 44 lat i o godnej reakcji ówczesnej Naczelnej Rady Adwokackiej na wywołany przez sprawców tej prowokacji kryzys polityczny. 19 lutego 1981 roku milicjanci i funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa pobili trzech spośród zaproszonych na posiedzenie Wojewódzkiej Rady Narodowej działaczy rolniczej Solidarności – Jana Rulewskiego, Mariusza Łabentowicza i Michała Bartoszcze. Równie oburzająca jak ten czyn była prowadzona następnie akcja propagandowa rządzących zaprzeczająca prawdzie i kreująca drażniącą alternatywną rzeczywistość. Sytuacja polityczna w kraju groziła wybuchem powszechnego buntu. Choć mediacji próbował kardynał Stefan Wyszyński, dopiero czterogodzinny strajk ostrzegawczy przeprowadzony w całej Polsce 27 marca 1981 r. skłonił władze do powrotu do negocjacji ze związkowcami, które zakończyły się 17 kwietnia podpisaniem porozumienia umożliwiającego rejestrację związku zawodowego – NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”.

29 marca 1981 r. obradowała Naczelna Rada Adwokacka, co należy pamiętać – wyłoniona pod rządem ustawy z 19 grudnia 1963 r. o ustroju adwokatury, czyli składająca się z 24 dziekanów wybranych nie przez Zjazd (ustawa nie przewidywała Zjazdu), lecz przez izbowe rady adwokackie (tzw. wirylistów) i pozostałych członków wybranych przez zgromadzenie tych dziekanów. To posiedzenie NRA jest pamiętane głównie z racji przyjęcia na nim w uzgodnieniu ze społeczną Komisją Kodyfikacyjną powołaną na poznańskim Ogólnopolskim Zjeździe Adwokatów projektu nowego Prawa o adwokaturze, który został następnie jako projekt poselski złożony do łaski marszałkowskiej, i z racji zmiany przepisów Regulaminu Funduszu Samopomocy

Koleżeńskej sprowadzającej się do usunięcia po 16 latach – zgodnie z wolą tego zjazdu – górnego limitu miesięcznych zarobków członków zespołów adwokackich¹.

Warto dziś pamiętać to posiedzenie również ze względu na „uchwałę bydgoską”, której podjęcie członkowie NRA w trosce o Polskę uważali za swoją powinność. Specjalnie powołana komisja złożona z pięciu dziekanów (Stanisław Warcholik z Krakowa, Eugeniusz Sindlowski z Łodzi, Maciej Dubois z Warszawy, Stanisław Gołata z Gdańska i Jerzy Markiewicz z Lublina) przygotowała jej projekt, a Maciej Dubois odczytał go zebranym. Zaproponował następnie przesłanie uchwały tej treści do Sejmu, Rady Państwa, KC PZPR, Komisji Krajowej NSZZ Solidarność, Konferencji Episkopatu, Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich i do Zarządu Głównego Związków Twórczych. W wyniku dyskusji projekt nieco zmieniono – zrezygnowano z odniesienia się *ad personam* do wypowiedzi zastępcy prokuratora generalnego, a następnie przez aklamację przyjęto uchwałę następującej treści:

Adwokatura polska była, jest i będzie w sposób nierozrywally związana z Narodem i Państwem Polskim, za losy których czuje się współodpowiedzialna.

Z racji spełnianych w państwie funkcji społecznych, politycznych i zawodowych szczególną wagę przywiązujemy do ścisłego przestrzegania zasad praworządności, stosowania prawa, pełnego i rzetelnego przestrzegania wszelkich porozumień, w szczególności umów społecznych z Gdańska, Szczecina i Jastrzębia.

Ogólnopolski Zjazd Adwokatów w Poznaniu stwierdził, że te jedynie środki społecznego porozumienia mogą być formą rozwiązywania różnicy poglądów między społeczeństwem a władzą oraz, że przyjęcie dialogu i kompromisu społecznego zobowiązuje do nieustannego, zarówno dziś jak i w przyszłości, ujawniania sprzeczności między praktyką życia społeczno-politycznego a zasadami ustroju i przeciwdziałania w narastaniu przyczyn grożących konfliktami społecznymi.

Tragiczne wydarzenia ostatnich tygodni w Kraju, a w szczególności w Bydgoszczy, stworzyły konieczność ponownego zajęcia stanowiska przez adwokaturę polską. Uważamy, iż zaistniały i podtrzymywany stan napięcia politycznego nie jest dziełem przypadku a doszło do niego w następstwie działania sił, które nie pogodziły się z głębokim procesem odnowy, będącym wolą całego Narodu. Szczególną troską napawa nas stosowanie przemocy i bezprawia w miejsce politycznego dialogu.

Adwokatura polska zdecydowanie wypowiada się przeciwko wszelkim zakłóceniom i pogwałceniom swobodnego i samodzielnego działania rad narodowych jako organów przedstawicielskich i stawiania ich wobec sytuacji decydowanych poza nimi przez administrację państwową. Organa te powinny być forum negocjacji i likwidacji sporów społecznych i należy przeciwstawiać się próbom odmiennego ich wykorzystywania i deprecjonowania w opinii społecznej.

¹ Usunięcie górnego limitu wynagrodzeń adwokackich zostało zatwierdzone przez ministra dopiero 10 grudnia 1981 r. – Protokół posiedzenia Prezydium NRA z 5 stycznia 1982 r., poz. 17, s. 24 – Archiwum NRA.

Popierając 10-punktowy program Premiera Wojciecha Jaruzelskiego uważamy, że może on być w pełni realizowany tylko w warunkach pełnego poszanowania prawa, spokoju społecznego i wzajemnego szacunku partnerów.

W istotny sposób sprzyja temu stanowisko Episkopatu Polskiego. Żywimy głębokie przekonanie, że stosowanie tych zasad pozwoliłoby uniknąć napięć i strajków. Jesteśmy przekonani, że siły postępowe zapobiegną strajkowi generalnemu i wydarzeniom niosącym w sobie niebezpieczeństwo katastrofy narodowej.

W imieniu adwokatury polskiej domagamy się rozwiązywania wszystkich spraw w duchu dialogu i porozumienia. Uważamy, że nie ma takich spraw i sporów, nawet najtrudniejszych w Ojczyźnie, które nie mogłyby być rozstrzygnięte na gruncie prawa i przy jego bezwzględnym poszanowaniu.

Stwierdzamy, że tylko pełne ujawnienie prawdy o przyczynach przebiegu wypadków w Bydgoszczy doprowadzi do pociągnięcia do odpowiedzialności politycznej i prawnej osób winnych. Odpowiedzialność ta musi być ukształtowana według ścisłego przestrzegania zasady równości wobec prawa, niezależnie od zajmowanych stanowisk.

Rozładowaniu konfliktu nie sprzyjały także metody informowania społeczeństwa przez niektóre środki masowego przekazu, w szczególności telewizję.

Pełna i prawdziwa informacja społeczeństwa stanowi niezbędny warunek kształtowania prawidłowych ocen i zapobiegania konfliktom. Tradycji naszego Narodu i kultury politycznej obce są budzące oburzenie metody prowokacji i manipulowanie nastrojami społecznymi. Szczególnie oburzające i sprzeczne z zasadami konstytucji są wszelkie wystąpienia na tle rasowym.

Adwokatura polska w dalszym ciągu potwierdza swój rzeczywisty udział w rozwiązywaniu napięć, konfliktów i kształtowaniu procesu odnowy².

adw. Andrzej Tomaszek

Autor jest adwokatem, członkiem Naczelnej Rady Adwokackiej.

The author is a member of the Supreme Bar Council.

2 Protokół posiedzenia NRA z 29.03.1981 r., s. 11–14 – Archiwum NRA.